

Wydział Artystyczny
Akademia Sztuk Pięknych
w Katowicach

Dominik Ritszel

KATEGORIA SIŁY

Streszczenie pracy

Promotor: dr hab. Grzegorz Hańderek

Promotor pomocniczy: dr Małgorzata Szandała

Katowice 2019

W swojej pracy doktorskiej skoncentrowałem się na sferze fantazmatów, które nakreślają tradycyjne modele męskości obowiązujące w Polsce. Interesowały mnie czynniki odpowiadające za radykalizację postaw i przekonań ugruntowanych w nacjonalistycznych ideach najczęściej manifestowanych przez męską część polskiego społeczeństwa.

Założenia pracy doktorskiej sformułowałem na podstawie opracowań koncepcji feministycznych, a także ich subdyscyplin dotyczących studiów nad męskosciami. Posiłkowałem się kulturoznawczymi analizami odnoszącymi się do historii Polski, a także tekstami komentującymi aktualne wydarzenia i przemiany społeczno-polityczne.

W ramach badań korzystałem z tekstów, artykułów i zdjęć opublikowanych na oficjalnych stronach narodowych ugrupowań. Przeprowadziłem rozmowy z osobami przynależącymi do subkultur kibicowskich, środowisk sportowych jak również z sympatykami idei nacjonalistycznych.

Pisemna część pracy doktorskiej została podzielona na dwa rozdziały. Pierwszy koncentruje się na omówieniu problematyki poruszanej w realizacji artystycznej. Jest to filmowy kolaż, w którym rejestracje pokazów sportowych, szkoleń wojskowych i demonstracji policyjnych zostały zestawione z moimi autorskimi nagraniami. Figuratywne przedstawienia zuniformizowanej siły wojskowej oraz społeczeństwa jako masy miały na celu nakreślić polityczne znaczenia przypisywane ciału – zwłaszcza męskiemu.

W drugiej części pracy zająłem się analizą problemu badawczego. Stanowiła ona rozwinięcie teoretyczne kilku podstawowych zagadnień, które zawarte są w instalacji wideo. Głównym celem tej analizy była refleksja nad współczesnymi modelami hegemonicznej męskości w kontekście odradzających się w ostatnich latach w Polsce nastrojów nacjonalistycznych.

Najwięcej uwagi poświęciłem militarnemu modelowi męskości. Kumuluje on najbardziej radykalne postawy społeczne i obywatelskie, w których przeplatają się ze sobą tradycyjne, patriarchalne wartości, silna więź z religią katolicką oraz niechęć (często wyrażająca się w postaci agresji fizycznej i werbalnej) do wszelkich rodzajów mniejszości i odmienności.

Kolejnym obszarem analizy były obecne we współczesnym dyskursie publicznym tematy dotyczące kryzysu migracyjnego, spraw mniejszości seksualnych, legalizacji aborcji i polityki Unii Europejskiej. W swojej pracy zarysowywałem męskocentryczną narrację, w obrębie której

formułowane są argumenty i postulaty narodowych ugrupowań. Skoncentrowałem się na przekazach odwołujących się do tradycyjnych wartości kulturowych lub religijnych, gdzie propagowane są postawy i przekonania legitymizujące patriariat. Na podstawie tych rozważań wywnioskowałem, że opisane przykłady mają związek z różnymi formami socjalizacji chłopców w mężczyzn w obszarze edukacji, sportu, kultury i mediów.

W podsumowaniu pracy doktorskiej nawiązałem do książki autorstwa Michaela Kimmela *Angry White Men. American Masculinity at the End of an Era*, wydanej w 2013 roku, stanowiącej socjologiczną rozprawę na temat męskości w społeczeństwie amerykańskim. Zainspirowany się rozważaniami Kimmela na tym polu próbowałem wyjaśnić niektóre zjawiska dotyczące radykalizującej się męskości na gruncie polskim. Zwracałem uwagę na to, że przemiany mające miejsce w Polsce po 1989 roku w negatywny sposób dotknęły głównie mężczyzn.

Z moich badań wynika, że radykalizacja postaw i światopoglądów umocowanych w tradycjach narodowo-katolickich stanowią alternatywę dla mężczyzn, którzy są przekonani, że obecny system ogranicza lub pozbawia ich przynależnych im ról i przywilejów. Walka o „utracone prawa” prowadzi do uczestnictwa w emocjonalnym, historyczno-politycznym dramacie społecznym, w którym odpowiedzialność za niekorzystną sytuację części społeczeństwa zostaje zepchnięta na tak zwanych „wrogów ojczyzny”.

Bar